

# לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

---

שנה ו / גליון רלו  
ערש"ק פרשת עקב ה'תשס"ט

---



# פתח דבר



בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת עקב, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון רלו), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זיע"א.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם, ואף עברו עריכה, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן העניינים), שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

\* \* \*

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,

מכון אור החסידות

יוצא לאור על ידי  
מכון אור החסידות

אה"ק:

ת.ד. 2033 כפר חב"ד 72915

טלפון: 03-9604-832 פקס: 03-9607-370

ארה"ב:

325 Kingston Ave., Brooklyn, NY 11213

(718) 473-3924



# תוכן העניינים

## מקרא אני דורש

יבאר בג' אופנים אמאי השמיט רש"י את מצות תלמוד תורה מן המצוות שחידש הכתוב שחיובם הוא אף בזמן הגלות; יבאר ההו"א שחיוב מצוות אלו אינו בזמן הגלות.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ט ע' 80 ואילך)

## יינה של תורה

תורה מלשון הוראה / מוסר ההשכל הנלמד מהליכת בנ"י "במדבר הגדול והנורא וגו'".

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ב ע' 371 ואילך)

קב חומטין / ביאור ב' העניינים ד"בכל דרכיך דעהו" ו"כל מעשיך יהיו לשם שמים" בדרך הפנימיות.

(ע"פ לקוטי שיחות חי"א ע' 103, ח"ג ע' 907 בהע' 137)

## חידושי סוגיות

יקשה דלכאורה היו ממון ציבור והוי מזיק דבר שיש בו שוויות / יסיק דלא שייך בלוחות נזק, דהמזיק ע"מ להיטב אינו מזיק, וגם מחמת דלית בהו הנאה / יקשה דעדיין איכא בזה דין גזילה, ויבאר החילוק בין גדרי גזילה ומזיק / יבאר דליכא למימר דהיו הלוחות בשותפות דלית בה שוה פרוטה לכ"א / יסיק דלא היו נכסי ציבור ושאני לוחות משאר חלקי המשכן דניתנו מתנה למשה.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק לד עמ' 51 ואילך)

## הוספה – דרכי החסידות

סיפורים, ביאורים ופתגמים בביאור ענין השגחה פרטית, כשיטת וחידוש מורנו הבעש"ט בזה.

(פתגמים מלוקטים מתורת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע מליובאוויטש)

# מקרא אני דורש

## ולמדתם אותם – אף בשזמן הגלות

יבאר בג' אופנים אמאי השמיט רש"י את מצות תלמוד תורה מן המצוות שחידש הכתוב שחייבם הוא אף בזמן הגלות; יבאר ההו"א שחייב מצוות אלו אינו בזמן הגלות

א. בפרשת "והיה אם שמוע", מזכיר הכתוב את ענין הגלות מארץ ישראל: "ואבדתם מהרה מעל הארץ הטובה אשר ה' נתן לכם" (פרשתנו יא, יז). ובהמשך לזה חוזר הכתוב ומדבר על מצוות תפילין, תלמוד תורה ומזוזה: "ושמתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם, וקשרתם אותם לאות על ידכם והיו לטוטפת בין עיניכם. ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם, בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך. וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך" (יא, יח-כ).

ובסמיכות הדברים – ענין הגלות והמצוות הללו – מפרש רש"י, שבא הכתוב לחדש שגם בזמן הגלות יש לקיים את המצוות: "אף לאחר שתגלו היו מצויינים במצוות, הניחו תפילין ועשו מזוזות, כדי שלא יהיו לכם חדשים כשתחזרו. וכן הוא אומר: הציבי לך ציונים".

אך לכאורה קשה:

הרי בכתוב נאמר בהמשך למצוות תפילין מצות תלמוד תורה, ורק אחר כך מצות מזוזה; ואם כן, מדוע מזכיר רש"י רק מצות תפילין ומזוזה ("הניחו תפילין ועשו

מזוזות"), ומשמיט את מצות תלמוד תורה שכתובה ביניהם (עוד לפני מזוזה, וסמוכה יותר ל"ואבדתם .. ושמתם")?

[ואכן, בספרי כאן הזכירו בפירוש דוקא את מצות תפילין ומצות תלמוד תורה, ולא את מזוזה: "ושמתם את דברי אלה – זו תורה. וקשרתם אותם – אלו תפילין".

וראה ברא"ם שהעיר על דברי רש"י: "אבל בספרי שנו במקום תפילין ומזוזה – תורה ותפילין .. אבל המזוזה לא הזכירוה כלל, מפני שהפסיק הענין במאמר 'ולמדתם אותם את בניכם וגו'', שהוא מענין התורה הנזכרת במאמר 'ושמתם את דברי אלה'"].

ב. ויש לבאר:

1) מכיון שחייבים במצוות גם בזמן הגלות, מובן מאליו שחייבים בתלמוד תורה – לפחות לימוד השייך לקיום המצוות, שהרי רק הלימוד מביא לידי מעשה. ולכן אין צורך להזכיר במפורש את לימוד התורה, כי נכלל הוא בזה שצריך להניח תפילין ולעשות מזוזות, ובמילא צריך ללמוד הלכותיהם וכו'.

2) דברי רש"י, "אף לאחר שתגלו היו מצויינים במצוות . . כדי שלא יהיו לכם חדשים כשתחזרו", אינם מתאימים בקשר ללימוד התורה, כי:

אם היתה מצות תלמוד תורה נוהגת (מצד עצמה) רק קודם שגלו – לא היו מחוייבים בה לאחר שגלו. כי הטעם "כדי שלא יהיו לכם חדשים כשתחזרו" שייך בעשיית המצוות, כתפילין ומזוזה, שקיומם קל יותר כשרגילים בהן, ואילו בתורה הרי אדרבה: כשהלימוד "חדש" – נקל ומצליח יותר, וכמו שהתלמיד חש בעצמו שנקל לו "ורץ הוא לקראת" לימוד שכל וענין חדש (וע"ד פרש"י ואתחנן ו, 1) – מה שאין כן לחזור על ענין ושכל ישן נושן שכבר יודעו.

אם כן, אין לומר בענין זה של תלמוד תורה, שיש ללמוד בגלות כדי שהלימוד לא יהיה חדש כשיחזרו לארץ – דאיפכא מסתברא; ולכן רש"י לא הזכיר את לימוד התורה בקשר לענין זה [ועכצ"ל שמצות תלמוד תורה נוהגת מצד עצמה גם בגלות, ולא כמו תפילין ומזוזה שקיומם הוא "כדי שלא יהיו לכם חדשים כשתחזרו"].

ג. ועוד יש לומר בזה, ובהקדים הקושיא המפורסמת (גור אריה כאן. ועוד):

מדוע צריך לחידוש מיוחד, להשמיענו שגם בגלות חובה לקיים המצוות של תפילין ומזוזה; הרי מצוות אלו מעיקרא אינן מצוות התלויות בארץ אלא חובת הגוף, ואם כן, פשיטא שנוהגות בכל מקום וגם בגלות!

אלא יש לבאר:

## לקראת שבת

ז

הטעם – ב"פשוטו של מקרא" – שהיה אפשר לחשוב כי בזמן הגלות פטורים מתפילין ומזוזה, הוא משום שמצוות אלו, תפילין ומזוזה, נאמרו לעיל, בפרשה הראשונה של קריאת שמע (ואתחנן ו, ח-ט: "וקשרתם לאות על ירך והיו לטטפת בין עיניך. וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך"); והפרשה שם באה לאחר הקדמת הכתוב (ואתחנן ו, א): "וזאת המצוה, החוקים והמשפטים אשר צוה ה' אלקיכם ללמד אתכם, לעשות בארץ אשר אתם עוברים שמה לרשתה".

לכן היה מקום לומר, שמצוות תפילין ומזוזה, נוהגות רק כאשר בני ישראל מחזיקים בארץ ישראל ("בארץ אשר אתם עוברים שמה לרשתה"). ואילו כאשר הם בגלות, החיוב בטל. וזהו שצריך הכתוב כאן לבוא ולחדש, על ידי הסמיכות של "ואבדתם .. ושמתם", כי "אף לאחר שתגלו .. הניחו תפילין, עשו מזוזות".

ומעתה תתורץ השמטתו של רש"י את מצות תלמוד תורה – כי, במצוה זו של "ולמדתם אותם את בניכם" אין מלכתחילה הווה אמינא שתהיה נוהגת רק בארץ ישראל, שהרי מצוה זו אינה כתובה כלל בפרשה הראשונה של קריאת שמע:

בפרשה הראשונה של קריאת שמע נאמר "ושננתם לבניך" (ואתחנן ו, ז), ולפי רש"י הכוונה בזה היא "לבניך – אלו התלמידים", המצוה על הרב ללמד התלמידים; ואילו כאן נאמר "ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם", והמצוה בזה היא על לימוד תורה עם ילדים קטנים שעדיין אינם הולכים ללמוד אצל המלמד, הרב, אלא האב הוא זה שמדבר אתם בדברי תורה. וכמדוייק בלשון רש"י: "משעה שהבן יודע לדבר למדהו תורה. . כשהתינוק מתחיל לדבר אביו מסיח עמו בלשון הקדש ומלמדו תורה" (וראה גם לקוטי שיחות ח"ט ע' 33 בשולי הגליון).

אם כן, מצות תלמוד תורה המדוברת כאן אינה כתובה בפרשה הראשונה של קריאת שמע, ובמילא אינה צריכה מלכתחילה את ההבהרה של "אף לאחר שתגלו"; כי אין טעם מעיקרא לומר שהמצוה המדוברת כאן נוהגת דוקא בארץ ישראל, ובמילא אין צורך לבוא ולחדש את המשך קיום המצוה בגלות.

[אך לכאורה צריך עיון, כי לפי זה ביאור נמצא, שחיוב תלמוד תורה בגלות יהיה רק במצות האב לדבר בדברי תורה עם בנו הקטן (שזה מה שנאמר כאן "ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם"), ואילו המצוה ללמד לתלמידים (שהיא כתובה בפרשה הראשונה: "ושננתם לבניך") אכן תהיה קיימת בארץ ישראל בלבד, ולא בזמן הגלות (כי היא כתובה רק בפרשה הראשונה, שבאה בהמשך ל"לעשות בארץ אשר אתם עוברים שמה לרשתה"), ואין הכתוב חוזר עליה עוד הפעם כדי לחדש את המשך קיומה בגלות, כמו תפילין ומזוזה)!

– ויש לומר באופן מחודש, שבאמת גם התלמידים נכללים ב"את בניכם" שבפסוק כאן, ובמילא למדנו כאן שיש ללמד התלמידים גם בגלות. ויש להאריך בזה, ואכ"מ].

## המצוה על-שם גומרה

כָּל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון לעשות למען.. ובאתם וירשתם את הארץ.  
(ח, א)

כל המצוה . . אם התחלת במצוה גמור אותה שאינה נקראת המצוה אלא על שם הגומרה (תנחומא. הובא בפרש"י).

לפום ריהטא, ע"פ ביאור זה ב"כל המצווה" – אם התחלת במצוה גמור אותה – המשך הכתוב תמוה, דמדוע דווקא גמר קיום המצווה יביא ל"ובאתם וירשתם את הארץ"?

וי"ל שכוונת הכתוב כך היא: אף שבמשך ארבעים השנה במדבר קיימו בני אותו הדור תורה ומצוות, מ"מ "אינן המצוה נקראת אלא ע"ש גומרה", ומכיון שלפועל לא נכנסו אנשי דור המדבר לארץ ישראל, הרי ביאת וירושת הארץ תלוי ועומדת בקיום התורה והמצוות של הדור של שנת הארבעים, שהם יכנסו לארץ בפועל ויגמרו את המצוה.

והיינו, שביאת וירושת הארץ תהי' רק בזכות זה שאתם "תשמרון לעשות", כי דווקא אתם הגומרים את המצוה.

(ע"פ לקוי"ש חיי"ט ע"י 94 ואילך)

## טעם תפיסת משה בלוחות

ואתפוס בשני הלוחות ואשליכם מעל שתי ידי ואשברם לעיניכם.  
(ט, יז)

יודועה השאלה, שהרי ברדת משה מההר כבר היו הלוחות בידו, ולשם מה הוזקק לתופסם שוב בכדי להשליכם?

והנה, מעצם העובדה שהשליך את הלוחות, יש להניח שהיו הלוחות שייכים למשה רבינו, דבאם היו משל ישראל, הרי בשעה שהשליכם ונשברו נמצא גזל בידו. (וע"ד שבלוחות השניות מפורש "עשה לך – משלך", כן י"ל גם גבי לוחות הראשונות – שנתנם לו השי"ת במתנה). אלא שהיה בדעתו של משה ליתנם לישראל בטוב עינו, וכשירד וראה שחטאו בחטא העגל, ורצה לשוברם, הוצרך לאחוז ולתפוס בחזקה בלוחות על מנת לבטא את בעלותו המושלמת עליהם, ולבטל מחשבתו הראשונה ליתנם לבני ישראל, שרק אז יוכל לשוברם כשהם ברשותו.

(יעוין בלקוי"ש הלי"ד ע"י 51)



# יינה של תורה

## תורה מלשון הוראה

בכל דבר בתורה יש הוראות למעשה בעבודת ה',  
מוסר ההשכל הנלמד מהליכת בני"י "במדבר הגדול והנורא וגו'"

הַמּוֹלִיבֵד בְּמִדְבַר הַגָּדֹל וְהַנּוֹרָא נִחַשׁ שָׂרָף וְעַקְרָב וְצַמָּאוֹן אֲשֶׁר אֵין מַיִם  
וְגו':

(פרשתנו ה, טו)

בפסוק זה מרומזים כל סוגי כוחות הטומאה המפריעים ליהודי לעבוד את ה' אלוקיו.  
במדבר – על המדבר נאמר שהוא מקום "אשר לא ישב אדם שם" (ירמיהו ב, ו). הקב"ה  
– "האדם העליון" (כמתואר במרכבת יחזקאל) לא יושב שם כביכול, כיון ששם נמצאות  
הקליפות הקשות.

ומדבר זה הוא "גדול" – עוד יותר גדול ממקום מושב בני האדם. שכן כמות היהודים  
בעולם אינה גדולה ככמות של האינם יהודים; המספר של שומרי תורה ומצוה איננו גדול  
כמספר של אלו שאינם כאלו לע"ע וכו'. ולכן ה"קליפה" הראשונה, והשלב הראשון  
בירידה של האדם היא המחשבה המוטעית שהעולם שמחוץ לתורה, "אשר לא ישב אדם  
שם", הוא "גדול"; ועולם הקדושה והתורה הוא "קטן", רח"ל.

האמת היא כמובן בדיוק להיפך: לשום דבר בעולם אין שליטה על יהודי, ואין דבר שהוא "גדול" יותר ממנו ח"ו. וכדברי הגמרא (ברכות ו, א): "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך – אלו תפילין שבראש", שכאשר בראשו של היהודי יש "תפילין", דהיינו ידיעה והכרה ש"ה' אחד", אזי כל העולם כולו פוחד וירא מהיהודי.

אמנם "גדול" פירושו, שהמדבר הוא גדול ממקום הקדושה, אך עדיין יש גם לקדושה מקום. אך כאשר אדם שונה בטעותו ואין לו את ההכרה ב"אתה בחרתנו מכל העמים" הוא טועה בטעות מרה יותר: "והנורא" – הוא מתחיל גם לפחד מהעולם ולירא ממנו.

בטעות הראשונה של "הגדול", הרי כל זמן שהוא מסתגר בד' אמות שלו ולא יוצא מהם החוצה, לא נשקפת לו סכנה כל כך, כיון שבביתו הוא בעל הבית ושם יעשה כרצונו, רצון התורה. אבל כאשר הוא כבר פוחד מהעולם, אזי העולם כבר נכנס לתוך הרשות שלו, הוא תמיד פוחד "מה יאמרו הגויים" ומה אם יאמרו אם יודע להם שברשותו שלו הוא מתנהג כדרוש.

ממחשבת פיגול זו, עלול האדם לבוא לטומאה גדולה עוד יותר: נחש – איתא בספרים (ערכי הכינויים מע' נחש) שהנחש ארסו חס. וזוהי הטומאה הרמוזה בתיבה "נחש", האדם מתחיל להרגיש חמימות וחיות בענייני העולם. ומדחי אל דחי: שרף – החום שלו בתאוות העולם כל כך גדול עד שהוא שורף אצלו את החמימות שהיתה לו קודם לכן לענייני תורה ומצוה.

ומכאן יורד האדם למטה יותר: ועקרב – העקרב ארסו קר (ערכי הכינויים שם), להורות על קרירות ואדישות לענייני קדושה. זוהי ירידה גדולה יותר מאשר "נחש שרף", מכיון שכל זמן שיש לאדם חמימות עדיין הוא יכול לנצלה לקדושה, לא כן כאשר הוא הפך להיות קר לתורה וליהדות.

ואפילו כאשר "וצמאון" אזי "אין מים" – גם כאשר מהשמים מעוררים אותו, ומכניסים בו הרהורי תשובה, אין הוא מבין אותם ולא יודע שעליו ללכת ל"אין מים אלא תורה" לרוות את צמאון נשמתו. הוא רעב וצמא ואפילו לא יודע כיצד להשביע את עצמו ולרוות את צמאונו...

כל זה מתחיל מהטעות הראשונה – "המדבר הגדול". כאשר יהודי מחשיב את העולם למציאות חשובה, הוא עלול לרדת מדחי אל דחי ולהגיע למצב של "צמאון אשר אין מים".

וכך גם הדרך לתקן ולשוב בתשובה מתחילה מההכרה אשר "אתה בחרתנו מכל העמים ורוממתנו", להתחזק בכל עוז בשמירת היהדות מתוך תוקף וגאווה דקדושה. ואז יוצאים מהגלות ובאים ל"ארץ טובה ורחבה".





ביאור ב' העניינים ד"בכל דרכיך דעהו" ו"כל מעשיך יהיו לשם שמים" בדרך הפנימיות

צריך האדם שיכוון לבו וכל מעשיו כולם לידע את השם ברוך הוא בלבד, ויהיה שבתו וקומו ודבורו הכל לעומת זה הדבר. נמצא המהלך בדרך זו כל ימיו, עובד את ה' תמיד. אפילו בשעה שנושא ונותן ואפילו בשעה שכועל, מפני שמחשבתו בכל כדי שימצא צרכיו עד שיהיה גופו שלם לעבוד את ה'. ואפילו בשעה שהוא ישן, אם ישן לדעת כדי שתנוח דעתו עליו וינח גופו כדי שלא יחלה ולא יוכל לעבוד את ה' והוא חולה – נמצאת שינה שלו עבודה למקום ברוך הוא. ועל ענין זה צוו חכמים ואמרו: "וכל מעשיך יהיו לשם שמים", והוא שאמר שלמה בחכמתו: "בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך":

(הל' דעות לרמב"ם פ"ג ה"ב"ג)

יש לדייק בלשון הרמב"ם שהקדים הא ד"צוו חכמים ואמרו (אבות פ"ב מ"ב) וכל מעשיך יהיו לשם שמים", למה "שאמר שלמה בחכמתו (משלי ג, ו) בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך". אף שדברי שלמה הם בתורה שבכתב וציווי חכמים בתורה שבע"פ.

והביאור בזה:

מבואר בתניא (פ' א-ב) שבכל איש ישראל אחד צדיק ואחד רשע יש נשמה חלק אל-ה ממעל, נשמה זו תפקידה ושליחותה לקדש את הגוף וענייניו, לקיים בהם ועל ידם את רצון אביו שבשמים.

אלא, שבאופן השפעתה על הגוף יכולים להיות שני אופנים:

א. הנשמה שולטת על הגוף, כמלך השולט בעם ומדינה. הגוף נכנע לנשמה ועושה את רצונה – אך עדיין הגוף אינו נשמה, אלא הוא מציאות עצמאית.

ב. הנשמה מתגלית בגוף עד כדי כך שהגוף עצמו הופך להיות חלק ממנה. וכמו בזה שנפש האדם מחיה את הגוף הגשמי, שהגוף והנפש נעשים לאחדים – כיון שכל ענין הגוף הוא להיות מוכשר לקבלת הנפש, כך ברוחניות: הנשמה האלוקית פועלת בגוף, שכל עניינו יהיה אך ורק משמש לנשמה וענייניה האלוקיים (שהרי הנשמה כשלעצמה אינה יכולה לקיים מצוות מעשיות).

## לקראת שבת

שני אופני גילוי הנשמה מקבילים ומשתווים בעניינם לשני סוגי עבודת השם:

הדרגה הראשונה היא: "כל מעשיך יהיו לשם שמים". רוב מעשי האדם ומפעלו בעולם אינם ענייני קדושה, רק שחוב מוטל על האדם שכל מעשיו ייעשו לשם שמים. היינו: לאכול כדי ללמוד ולהתפלל בכח האכילה, ולעסוק במסחר כדי לפרנס את בני ביתו שיוכל לעסוק בתורה. וכמבואר בתניא (פ"ח) שכשאנו עושה כן, עליו לחזור בתשובה.

אלא שגם כאשר האדם מכוין את לבו לשמים בכל דרכיו ואורחותיו – אין מעשיו וצרכיו הופכים להיות "חפצא של מצוה".

עבודה זו היא בעיקר אצל אלו שהנשמה שולטת על גופם, אך אינה מתגלה דרך גופם, כי הגוף עומד על עמדו. ולכן צריך הגוף לאכול כדי להיות בריא, ולעסוק במסחר כדי לעשות לפרנסתו – אלא שכל זה הוא "לשם שמים", לתועלת הנשמה השולטת עליו.

למעלה מזה: "בכל דרכיך דעהו". בדרכיו ואורחותיו של האדם עצמם, מקיים הוא "דעהו". הם אינם לשם מצוה, כיון שהם בעצמם הפכו להיות עבודת השם!

[וכמו אכילת קדשים בכהנים, או בכל אדם אכילת שבת ויו"ט, שהאכילה עצמה מצוה, וכך אצל אנשי מעלה בכל אורחותיהם ודרכיהם שהם עצמם כמצוה].

ואדם שגופו נתקדש בקדושת הנשמה, והנשמה מאירה בו, יכול לקיים "דעהו" לא רק בענייני מצוה, אלא "בכל דרכיך" – בכל אורחותיו הוא רואה את האלוקות שבהם, ולכן כל עשיותיו הם קדושה בתכלית.

וכהמעשה בחסיד הנודע רבי בנימין קלעצקער נ"ע, מתלמידי הוד כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע, שהיה עוסק לפרנסתו במסחר עצים. וכאשר היה עושה את החשבון של הכנסותיו והוצאותיו, היה רושם כ"סך-הכל" – "אין עוד מלבדו!". היינו, שלעוצם דרגתו הרוחנית, וביטול גופו לנשמתו – השכיל לראות בכל דרכיו את הבורא ית"ש. ועד שהמסחר עצמו נתן לו להבין כי "אין עוד מלבדו".

ולכן הקדים הרמב"ם את "כל מעשיך יהיו לשם שמים" אף שהוא מלשון חכמים, כיון שהיא דרגה מוקדמת והכנה לעבודת השם הנפלאה באופן ד"בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך".



## הקשר בין מיתת צדיקים לשבירת הלוחות

ובני ישראל נסעו מבארת בני יעקן  
מוסרה שם מת אהרן ויכהן אלעזר בנו  
תחתיו.

(1,1)

וסמך משה תוכחה זו לשבירת הלוחות  
לומר שקשה מיתתן של צדיקים לפני הקב"ה  
כיום שנשתברו בו הלוחות

(1,2 רש"י)

מעצם ההשוואה בין מיתת צדיקים  
לשבירת הלוחות, משמע שאי"ז רק ב' דברים  
קשים הגורמים צער רב, כ"א שישנה שייכות  
ותוכן משותף בין פטירת צדיק לשבירת  
הלוחות.

והביאור בזה: כשם שבלוחות הראשונים  
היו ב' ענינים, שגופם "מעשה אלוקים"  
הוא, ושהתוכן החרות בהם היה "מכתב  
אלוקים", ע"ז אצל כל איש ישראל, שגופו  
הוא מעשה הקב"ה, והנשמה שבו היא ע"ד  
"מכתב אלוקים". אמנם, נתייחדו הצדיקים  
בכך שאצלם נרגש במוחש שהגוף אין לו כל  
חשיבות ותפיסת מקום, והוא רק טפל לנשמה  
שהיא עיקר מציאותם.

וזוהי ההשוואה בין מיתת הצדיקים  
לשבירת הלוחות: דכשראה משה שנסתלקן  
האותיות ("מכתב אלוקים") אמר שאין  
בלוחות ממש ולכן שברם (ירושלמי יומא פ"א  
ה"א ועוד).

ונקודה זו מודגשת בהסתלקותם של  
צדיקים שכשנשמתם עולה למעלה, הרי כיון  
שאינן להם כל חשיבות בהגוף מצ"ע, נשאר  
הגוף בלבד שאין בו ממש

דווקא כשכל אחד מבצע את תפקידו  
הראוי לו, בזה הוא ממלא את שלימות כוונת  
הבריאה, שלשמה בראו הקב"ה. ולא – גורם  
הוא לבלבול סדרי בראשית.

(ע"פ לקווי"ש חיי"ה, עמ' 204)



## ע"י מצוות קלות זוכים לשכר דלעת"ל

והיי עקב תשמעון.

(1,2)

בפירוש תיבת "עקב" מצינו ב' פירושים:  
א. "אם המצוות קלות שאדם דש בעקביו  
תשמעון" (רש"י). ב. עקב מלשון אחרית  
(רמב"ן, אבן עזרא), – דקאי על השכר שיקבלו  
ישראל באחרית הימים.

ויש לבאר קשר שני הפירושים ע"פ המשל  
(מובא בלקוטי תורה נצבים מה, א) מכף מאזנים.  
ששוקלים בכף אחת ונותנים משא בכף השני,  
שכל שהכף שבה שוקלין יורדת למטה יותר,  
הגבהת המשא שבכף השני היא למעלה יותר.  
שכדי להגיע לדרגות העליונות ביותר צריכים  
לעבוד בהגבהת הדברים הכי תחתונים,  
ודווקא ע"ז מגיעים למעלה מעלה.

ועפ"ז מובן שכדי להגיע לשכר הנעלה  
שיהי' באחרית הימים (פירוש הב' ב"עקב")  
יש להקדים את העבודה ב"מצוות קלות  
שאדם דש בעקביו" (פירוש הא' ב"עקב"), כי  
דווקא ע"י העבודה בדברים תחתונים מגיעים  
לדרגות נעלות ביותר.

(ע"פ סה"ש תנשי"א ח"ב עמ' 750 ואילך)

## חידושי סוגיות

### בהא דלא הי' דין גזילה ומזיק בשבירת הלוחות

יקשה דלכאורה היו ממון ציבור והוי מזיק דבר שיש בו שוויות / יסיק דלא שייך בלוחות נזק, דהמזיק ע"מ להיטב אינו מזיק, וגם מחמת דלית בהו הנאה / יקשה דעדיין איכא בזה דין גזילה, ויבאר החילוק בין גדרי גזילה ומזיק / יבאר דליכא למימר דהוי הלוחות בשותפות דלית בה שוה פרוטה לכ"א / יסיק דלא היו נכסי ציבור ושאני לוחות משאר חלקי המשכן דניתנו מתנה למשה

"ואתפש בשני הלחת ואשלכם מעל שתי ידי ואשכרם לעיניכם"

(פרשתנו ט, יז)

א.

יקשה דלכאורה היו ממון ציבור והוי מזיק דבר שיש בו שוויות

בהמעשה דשבירת הלוחות שבפרשתנו, נמצא לכאורה דבר תימה לענין דיני ממונות:

ילמד שתום מן המפורש בלוחות שניות, דלוחות ראשונות אף הם ניתנו למשה ע"מ להניחם בארון, ומסתבר לכאורה, שכשם שכל חלקי וחפצי המשכן (והמקדש) הוו נכסי ציבורי, כך גם הלוחות שנכתבו "להורותם" (משפטים כד, יב) – ניתנו לכל ישראל (אף שלא הי' משכן וארון שבו עדיין).

1) שצ"ל מוסרו לציבור יפה יפה (ר"ה ז, סע"א ואילך. יומא לה, ב. ועוד). וראה לקו"ש חכ"ו ע' 281 ואילך.

## לקראת שבת

טו

[וכמפורש ברז"ל (ספרי בהעלותך י, ב) – דעת אבא חנן (וכהגירסא בספרי לפנינו, שקאי על הלוחות)<sup>2</sup> אפילו לגבי לוחות שניות (שבהם נאמר (תשא לד א. פרשתנו י, א) "פסל לך", ומצינו בכמה מדרשים (תנחומא פרשתנו ט. תשא כט. ויק"ר פל"ב, ב. ירושלמי שקלים פ"ה ה"ב. פרש"י תשא שם. ועוד) שחצבן משה "בתוך אהל" – ש"לא היו אלא משל ציבור", וכמבואר במפרשים (תולדות אדם לספרי בהעלותך שם י, ב). וראה בכ"ז לקו"ש ח"ט ס"ע 112 ואילך), שמהאי טעמא הוצרך היתר מיוחד ד"פסל לך – פסולתן שלך יהא" (נדרים לח, א. תנחומא פרשתנו ותשא שם. ירושלמי שם. שמו"ר פמ"ו, ב. ויק"ר שם. ועוד), כי בלאה"כ ה"ה של ציבור; ועאכו"כ בלוחות ראשונות<sup>3</sup> שהיו "מעשה אלקים" (תשא לב, טז),]

ועפ"ז איכא לכאורה בשבירת הלוחות משום היזק נכסי (ממוזן) ציבור? 4

ואין לתרץ שלא הי' שום שוויות להאבנים, שהרי לא בנו בתים במדבר (וכיו"ב) – כי (א) האבנים ראויות היו לתשמישים אחרים, וכמש"כ (בשלח יז, יב) "ויקחו אבן גו' וישב עלי", עשיית מצבה וכו'; (ב) מפורש בחז"ל (ד, יג. תנחומא תשא כו. וכו' בספרי בהעלותך יב, ג) ש(גם) לוחות הראשונות היו של "סמפירינון"<sup>5</sup>; (ג) בכל אופן: מכיון שהלוחות היו "מעשה אלקים" הרי בוודאי שמשום זה עצמו הי' ערכם ושוויי שלהם רב.

## ב.

סיק דלא שייך בלוחות נזק, דהמזיק ע"מ להימב אינו מזיק, וגם מתמת דלית בהו הנאה

והנה, אחר העיון בגדרי דין מזיק, לכאורה יש לומר דדין מזיק אינו ענין לשבירת הלוחות, ומשני טעמים<sup>6</sup>:

טז). מושב זקנים ופענח רזא (שם, יט). וראה צפע"נ עה"ת (שם, טו). ועוד) – איך הותר לו למשה לנהוג בהלוחות מנהג בזיון והו"ל להניחם בהר כו'. – ובמושב זקנים שם תי' "שלכך שברם. כדי לילך למחנה לישראל ולסלקם מן העון. וכי אומרים לאדם חטוא בשביל שיזכה חברך. מצוה דרבים שאני כדי למנוע רבים מעון" (ע"ש). ועפ"ז מיושבת גם השאלה שבפנים (משא"כ לתי' שאר מפרשים שצויינו לעיל).

5) והוא אבן "ספיר" (עץ יוסף לתנחומא שם). וראה לקו"ש ח"ט ע' 106 הערה 9.

6) את"ל שהלוחות הם נכסי הקדש – הרי כל הנוקין פטורים בשל הקדש (ירושלמי גיטין רפ"ה, הובא בתוד"ה שור ב"ק ו, סע"ב). אבל מ"מ פשיטא דאסור להזיק נכסים של הקדש.

2) וגם להדיעות שמלכתחלה חצבן משלו (ראה במדרשים שנשמנו בפנים. ספרי בהעלותך יב, ג. ועוד) – צ"ל שאח"כ הוצרך למסרן לצבור יפה יפה, שלכן הוצרך להיתר ד"פסולתן שלך יהא" (כפנים). אבל ראה לקמן סעיף ו ובהנסמן שם.

3) אבל ראה לקמן הערה 23.

4) במדרש (תנחומא פרשתנו יא. דב"ר פרשתנו פ"ג, טו) א"ל (הקב"ה) למשה אני הכתבתי בתורתך ואמרתי (ויקרא ה, כג) והשיב את הגזילה אשר גזל או את הפקדון אשר הפקד אתו ועתה הפקדון שהי' אצלך (להביאם לישראל – מת"כ לדב"ר שם) השיב אותו זו שנאמר פסל לך.

אבל עצ"ע, איך הותר לו (למשה) לשברם לכתחילה?

ולהעיר מהשקו"ט במפרשים (בחי' תשא לב),

## לקראת שבת

(א) מבואר ברז"ל (שמו"ר פמ"ג, א. תנחומא פרשתנו יא (וראה אדר"נ שם). וראה גם תנחומא תשא ל. פרש"י שם לד, א<sup>7</sup>) שכוונת משה בשבירת הלוחות היתה בשביל טובתם של ישראל, להקל את עונשם (ששבירת הלוחות היא דוגמת קריעת הכתובה, כי אז ידונו כ"פנוי" ולא כ"אשת איש"). והנה, המזיק נכסי חבריו באופן שהוא לטובת הניזק, אין בזה לכאורה דין מזיק<sup>8</sup>.

[ולהעיר מאיסור כל תשחית (שו"ע אדה"ז חלק חו"מ הל' שמירת גו"נ וכל תשחית סי"ד ט"ו. וש"נ), דאף שאדם "צריך לזוהר במאודו שלא לאבדו ולא לקלקלו ולא להזיקו" – ה"ז רק "כשעושה דרך השחתה וקלקול, אבל ע"מ לתקן מותר לקלקל"<sup>9</sup>].

(ב) מכיון שהלוחות ניתנו ע"מ להניחם בארון, הרי לא הי' לישראל אפשרות של הנאה ותשמיש בהם (אפילו לא כס"ת, שעכ"פ יכולים לקרות בו, ואדרבה – "לשמיעה קאי" (ב"ב מג, א), "ש"נהנה בו ויוצא בשמיעתו" (רשב"ם שם)), ופשיטא שלא ניתנו למכרם – וא"כ לא הי' לישראל שום בעלות בהלוחות (וגרוע מבעלות באיסורי הנאה), ובמילא לא שייך בזה דין מזיק.

### ג.

יקשה דעדיין איכא בזה דין גזילה, ויבאר החילוק בין גדרי גזילה ומזיק

איברא, דעדיין לא נתיישב, דאף את"ל שאין כאן דין מזיק, מ"מ יש בזה איסור גזילה, דהא שני טעמים אלה אינם מפקיעים דין גזילה:

לא כתב שזהו "אפילו ע"מ לשלם דבר יפה ממנו" (כהדין בגניבה וגזילה, כדלקמן בפנים והערה 10). [אלא שיי"ל (בדוחק עכ"פ) שמובן מהלשון "כמו שאסור לגנוב ולגזול כו", היינו ששוה בזה לגניבה וגזילה (ראה פרישה וסמ"ע שם)].

(9) וכמפורש שם, שכ"ה גם אם התיקן אינו בגופו של דבר זה אלא בדברים אחרים וכיו"ב.

בסוף סי"ד שם כ', ד"אפי' כונתו כדי להראות כעס וחימה להטיל אימה על בני ביתו שאינן נוהגין כשורה" אסור. — אבל בנדוד" הרי אין זה "להטיל אימה", אלא כדי להצילם מעונש. ולהעיר משו"ע אדה"ז שם הל' נזקי גו"נ ס"ד. לקו"ש חי"ח ע' 466 (חידושים וביאורים ברמב"ם הל' ביהב"ח ע' קד). וראה לקו"ש חכ"ט ס"ע 11 ואילך (חידושים וביאורים שם ע' קעה).

(7) משא"כ להטעם (שבת פז, א. יבמות סב, א. תנחומא תשא שם. ועוד) דמשה דריש ומה פסח כו' וישראל מומרים כו' (היינו ששברם מפני שבנ"י לא היו ראויים להם), אין כאן הצלת וטובת ישראל (אלא הצלת וכבוד התורה). וכן לטעם הרמב"ן (תשא לב, טז). ועוד.

אבל להעיר שרש"י (תשא לב, יט. לד, א) מביא שני הטעמים (ולכאורה לא כשני טעמים נפרדים), ומשמע שס"ל דהא והא איתנהו ב' (וכן משמע בתנחומא תשא שם, שמביא שני העניינים בהמשך אחד). ואכ"מ (וראה לקו"ש חל"ד ע' 219 ואילך).

(8) ואף ש"אסור להזיק ממון חבריו אפילו ע"ד לשלם כמו שאסור לגנוב ולגזול ע"מ לשלם" (שו"ע אדה"ז חלק חו"מ ריש הל' נזקי ממון, מפרישה וסמ"ע לטושו"ע חו"מ ר"ס שעח) — הרי



## לקראת שבת

יז

הטעם הא' – דהמזיק נכסי חבירו בשביל טובת חבירו אין עליו דין מזיק – לא שייכא בגזל, דאף גזל שהוא לטובת הנגזל הרי זה אסור, וכהדין (שו"ע חו"מ סנ"ט ס"ב<sup>10</sup>) ד"אסור לגזול אפי' ע"מ לשלם דבר יפה ממנו";

והטעם הב' – שהלוחות הרי הבעלות בהן כעין באיסורי הנאה (אלא שפחות מזה) – אינו מתיר איסור גזל. וכביאור אדה"ז (בקר"א שלו להל' פסח (סתל"ה סק"ב)) לענין איסורי הנאה, שאף ש"אין לו זכות בגופו מחמת שאסור לו ליהנות ממנו" (ולכן אין בזה דין מזיק מאחר ד"לאו מידי חסרי"), מ"מ "אינו הפקר גמור עד שכל הרוצה ליטול בעבירה יבא ויטול בעל כרחו של בעלים" (וכן בהלוחות שאינם "הפקר גמור")<sup>11</sup>.

[והסברת הדבר יש לומר, דחלוקים איסורי גניבה וגזילה מאיסור מזיק:

איסורו וחיובו של מזיק הוא משום שמפסיד את חבירו, ולכן לא יתכן דין מזיק אא"כ יש בחפץ הניזק תועלת והנאה להניזק (ומטעם זה אם מזיק ממון חבירו בשביל טובת חבירו אינו נק' מזיק, כנ"ל, מחמת שאין הוא מפסיד נכסי חבירו, אלא אדרבה, מביא לו תועלת ותיקון העולה "בשוויותו" על שוויות החסרון]<sup>12</sup>;

משא"כ איסור גניבה וגזילה הוא בזה שנוטל חפץ מרשות חבירו ומכניסו לרשותו, ואין הדבר תלוי בשוויות החפץ (בהנאתו ותשמישו בהחפץ), אלא בעצם הבעלות של חבירו]<sup>13</sup>.

ועוד ועיקר – הלוחות ניתנו "להורותם" – וה"ז הנאה והכי גדולה, אף שמצות עצמן לאו ליהנות ניתנו.

וע"פ כהנ"ל הדרא קושיא לדוכתא: אף את"ל דבשבירת הלוחות אין דין מזיק – אבל בכל אופן יש איסור גזל.

---

12) והא דאסור להזיק ממון חבירו אפילו ע"ד לשלם (כנ"ל הערה 8) – היינו מפני שאין בזה שום ריוח ותועלת להניזק, ואין כאן אלא הפסד וחסרון (זמני עכ"פ, עד שישלם), משא"כ כשמשלם "דבר יפה ממנו".

13) שלכן אסור לגזול כל שהוא מדין תורה (כדלקמן סעיף ד). ולהעיר משו"ע אדה"ז חו"מ הל' מציאה ופקדון סל"ז. וגם להדיעות (ראה הנסמן בהערה 11) שאיסורי הנאה יכולים ליקח בע"כ של הבעלים – ה"ז מפני שס"ל שאיסורי הנאה הם הפקר.

10) אלא שאם החפץ עומד לימכר והתשלומין בעין רשאי לגזול ולזכות לו התשלומין ע"י אחר (י"א בשו"ע שם ובש"ך שם סק"ד. וכן פסק אדה"ז בשו"ע הל' גזילה וגניבה ס"ב. ע"ש). ולכאורה לא שייך לנדוד"ד.

11) וגם להדיעות שאיסורי הנאה אינם של הבעלים כלל (רש"י סוכה לה, א ועוד) ואין בהם משום גזל (ראה אנציקלופדי' תלמודית ערך איסורי הנאה (ס"ע צו ואילך) וש"נ) – ה"ז רק באיסורי הנאה ממש שהם הפקר (לשיטה זו), משא"כ בנדוד"ד (לוחות), אף שאין לבנ"י שום הנאת ממון וכיו"ב, מ"מ עדיין הם בבעלותם.

## לקראת שבת

ואין לתרץ שאין חיוב גזילה עד שיעשה קנין בדבר הנגזל (ראה משנה ב"ק עט, א. ובכ"מ) – שהרי בנדו"ד מפורש בכתוב (כנ"ל) "ואתפוש בשני הלוחות ואשליכם גו' ואשברם גו'", היינו שקודם שבירת הלוחות היתה תפישה (מיוחדת) בהם ע"מ לשברם [והרי גם הגזול ע"מ לאבד החפץ הוי גזול, כמו הלוקח בידו מטבע של חבירו ע"מ לזורקו לים הגדול, שמיד שלוקחו דינו כגזולן וחייב בהשבה (שם צח, א)].

## ד.

**יבאר דליבא למימר דהיו הלוחות בשותפות דלית בה שוה פרוטה לכ"א**

לכאורה יש לתרץ ע"פ דחו"ל<sup>14</sup> עה"פ (יתרו, ב.) "אנכי ה' אלקיך" (ל' יחיד) – שעשה"ד נאמרו לכאו"א מישראל בפ"ע וכאו"א מישראל אומר "עמי הדבור מדבר".

ועפ"ז יש לומר, שגם בהיותם – עשה"ד, ה"להורותם" – חקוקים על לוחות האבן, והלוחות עצמם, לא ניתנו באופן שיהיו נכסי ציבור (ואין בעלות להיחיד בפ"ע), כ"א שכל ישראל יהיו שותפים בהלוחות (ויש בעלות לכאו"א מישראל).

ומכיון דלא מטי שוה פרוטה לכאו"א מישראל הרי אין כאן לאו דלא תגזול, כי ה"לאו דלא תגזול אינו חל אלא בשוה פרוטה כי התורה לא תחייב אלא בדבר שבממון ופחות משהו פרוטה אינו נקרא ממון" (לשון החינוך מצוה רכט. וראה ל' אדה"ז בשו"ע שלו ריש הל' גזילה ונגיבה נעתק לקמן בפנים)).

אבל זה אינו<sup>15</sup>, שהרי מ"מ "אסור לגזול כל שהוא דין תורה" (רמב"ם ריש הל' גזילה. ועד"ז בחינוך שם. שו"ע אדה"ז שם), ד"אע"פ דפחות מש"פ אינו נקרא ממון ואין צריך להשיבו הרי חצי שיעור אסור מן התורה לכתחלה" (ל' אדה"ז שם).

ועוד ועיקר – דגם באיסורי הנאה דאין בזה גם משהו של שיעור – אינו הפקר כו' כנ"ל דברי אדה"ז.

14 סוס"א ובהערה 5), ואפילו מפסולתן של לוחות נתעשר משה (נדריים לח, א. ובכ"מ (נסמן לעיל סוס"א). וברש"י תשא לד, א "נתעשר . . הרבה"), נוסף על היותם "מעשה אלקים".

(14 פסיקתא דר"כ פ' בחודש השלישי בסופו. תנחומא (באבער) יתרו יז. יל"ש עה"פ (רמז רפו). וראה גם פסיקתא רבתי פ' כא. רמב"ן עה"ת עה"פ.

15 וגם צ"ע אם לא מטי שוה פרוטה לכ"א מישראל, שהרי היו אבנים טובות (נסמן לעיל

## לקראת שבת

יט

### ה.

יבאר דא"א לישיב כנ"ל אף לרש"י דס"ל דצ"ל שו"פ לכל אחד לענין בעלות

אלא שלכאורה יש מקום לדון בזה ע"פ שיטת רש"י (סוכה כז, ב ד"ה כל האזרח<sup>16</sup>) דפחות משה פרוטה לא הוי "שלכם" [שפי' הא ד"כל ישראל ראויים לישיב בסוכה אחת" (סוכה שם) –

ד"אי אפשר שיהא לכולן דלא מטי שוה פרוטה לכל חד אלא ע"י שאלה", חזינן דאי לאו ד"מטי שוה פרוטה לכל חד" לא מיקרי שלכם] – וא"כ בנדו"ד דלא מטי שוה פרוטה לכל חד, הרי לא הוי "לכם" ואין על זה דין בעלות, ושוב לא שייך בזה איסור גזילה.

אבל אא"פ לומר כן, דהא [נוסף לזה שיש לומר, שכוונת רש"י היא רק לממון שותפים שהשתתפו מעצמם, שדוקא אז בעינן ש"פ לכל אחד ואם לאו לא הוי "שלכם"<sup>17</sup>, משא"כ בממון שזוכה להם ע"י אחר (כנדו"ד, שהקב"ה זיכה להם את הלוחות ע"י משה), גם כשלא מטי ש"פ לכ"א הוי שלכם, הרי] כל הקס"ד הנ"ל, לומר שהלוחות לא נמסרו לישראל כנכסי ציבור (וע"ד כל הדברים שבמשכן ומקדש) אלא כנכסי שותפות, הוא מטעם כי אז אפ"ל שלכאו"א מישראל יש לו בעלות פרטית בהלוחות (כנ"ל) – אבל ע"פ הנ"ל (לפי שיטת רש"י) נמצא, כי בתור שותפים לא תגיע אף לאחד מבני שום בעלות בהלוחות (כי לא מטי ש"פ לכ"א)!

ובכל אופן – הלא דברי אדה"ז בתוקפן להלכתא, דאף איסורי הנאה אית בהו דין גזל.

### ו.

יסיק דלא היו נכסי ציבור ושאינו לוחות משאר חלקי המשכן דניתנו מתנה למשה

ויש לומר הביאור בזה, ובהקדם:

אף שהלוחות היו צ"ל מונחים בארון, מ"מ, יש חילוק עיקרי בין הלוחות וכל חלקי המשכן, כי גם לאחר זה שהוכנסו להמשכן אין הלוחות בעצם חלק מהמשכן אלא הם ענין לעצמו, וכדמוכח מזה גופא שניתנו למשה כו"כ חדשים קודם עשיית המשכן<sup>18</sup>, אלא שאח"כ נצטווה משה לעשות ארון אחר (ראה רש"י פרשתנו י, א. בהעלותך י, לג) ולהניחם בו וכ"ז במשכן.

דעתם לקנות כו' (משא"כ כשזיכה להם ע"י אחר).  
18) ולדעת התנחומא (תרומה ח. וראה גם רש"י תשא לא, יח. לג, יא) גם הציווי על מלאכת המשכן הי' אחרי חטא העגל.

16) וכבר שקו"ט בארוכה באחרונים בדעת רש"י (ואם לדעתו יש איסור גזילה בפחות מש"פ).  
ואכ"מ.

17) כי מכיון דלא מטי ש"פ לכל אחד לא סמכו

## לקראת שבת

ועפ"ז יש לומר, שיש נפקותא בין כל חלקי המשכן והלוחות בנוגע לדין בעלותם, דאף שכל חלקי המשכן צריכים להיות של ציבור (ומממון ציבור), שאני הלוחות (שקדמו להמשכן), שאין צ"ל ממון ציבור<sup>19</sup>.

ומצינו להדיא דיעה כזו בנוגע ללוחות שניות – בתנחומא פרשתנו (ט<sup>20</sup>), וז"ל: פסל לך בזכותך והוא שלך, אמר (הקב"ה), משה נתתי לך<sup>21</sup> ואתה מתנהג בהן בעין טובה נתת אותה להם (היינו שמעיקרא ניתנו למשה והוא נהג בעין טובה ונתנם לישראל<sup>22</sup>).

ועכצ"ל, דאף שהלוחות הרי לאחרי שהוקם המשכן (ונבנה ביהמ"ק) – היו צ"ל מונחים בקדה"ק, מ"מ (לדיעה זו) הרי הם שלך, אלא שבעין טובה "נתת להם".

ועפ"ז יש לומר, שבנוגע ללוחות הראשונות לכו"ע היו רכושו של משה<sup>23</sup>, וכמ"ש"נ (תשא לא, יח) "ויתן אל משה ככלותו לדבר אתו גו' שני לוחות העדת גו'", ופירשו חז"ל (נדרים לח, סע"א. תנחומא (טז), שמור"ר (פמ"א, ו) ורש"י עה"פ. ועוד) ש"ויתן" הוא ל' מתנה.

ואף שלכאורה הנתינה למשה במתנה הוא – בנוגע (דבריי) תורה (שהתורה ניתנה למשה במתנה) – מ"מ, הרי פשוט ל' הכתוב קאי על נתינת הלוחות (ואינו סותר לזה שד"ת ניתנו במתנה), וא"כ להפירוש ש"ויתן" לשון מתנה, צ"ל שגם הלוחות עצמן ניתנו למשה במתנה<sup>24</sup>.

ראשונות) שבכו"כ מקומות בחז"ל (נסמן בסוס"ו) פירשו לשון מתנה. ולהעיר שבתורה מודגש בכ"מ שנתינת הלוחות היתה למשה (ראה משפטים כד, יב (ואתנה לך), ואתחנן ה, יט (ויתנם אלי), פרשתנו ט, טיא ("ויתן . . אלי", "נתן . . אלי")).

24 וראה גם פנים יפות תשא שם (אלא שהוא כתב כן להדיעה (שמור"ר שם, ה) שנתינת הלוחות למשה היתה לאחרי חטא העגל, ושכונת הש"י היתה ליתן למשה לבדו). ולהעיר ממושב זקנים (שצויין בהערה 4) "למה לא אמר לו הנח אותם בשמים . . לפי שכבר נתנו למשה שנאמר ויתן אל משה ואין לעכב מתנתו".

אלא שבמדרשים שצויינו בהערה הנ"ל מפורש שהלוחות היו רק פקדון בידי משה כדי למסרם לישראל.

19 ולהעיר מ"מ"ש בצפע"נ עה"ת (ויקהל לו, א) בנוגע לארון שבמשכן – דלא הי' עליו דין כלי שרת ממש, ולכן לא צריך "מסירה גמורה" לציבור.

20 וראה גם תנחומא תשא לה "לך אני נותנה . . יהיו לך לבדך . . ומתוך עין טובה שהי' בו במשה נתנה לישראל".

21 כן הגי' בעץ יוסף שם.

22 שמזה מובן שמסרם לישראל לא מפני החיוב למסרם לציבור יפה יפה (ראה הערה 26) אלא מפני עין טובה שלו.

23 דבנוגע ללוחות שניות מפורש ברוב מקומות (נסמן לעיל סוס"א) שרק פסולתן הם שלו (דלא כבתנחומא הנ"ל שגם הלוחות עצמן "שלך"); משא"כ בפסוק "ויתן גו' ככלותו גו'" (שבלוחות

## לקראת שבת

כא

### ז.

ובזה נמצינו מיישבים קושיית גם בפשטות הכתובים, דהנה, עה"פ (פרשתנו ט, יז<sup>25</sup>) "ואתפוש בשני הלוחות ואשליכם מעל שתי ידי ואשברם לעיניכם", הקשה באור החיים הק'<sup>26</sup> "למה הוצרך לתופסם והלא בידו היו".

במדרש (תנחומא פרשתנו יא<sup>27</sup>) איתא ד"הי' משה מחזיק בשנים והקב"ה בשנים כו' וגברו ידיו של משה ואחזו בלוחות ושברן", ובמק"א איתא (אבות דר"נ שם. שמו"ר פמ"ו, ג. ועוד) — שהזקנים אחזו בלוחות וחזקה ידו של משה ושברם. ולפ"ז מובן דיוק ל' הכתוב "ואתפוש בשני הלוחות", המדגיש תפיסת הלוחות מיד הקב"ה או מיד הזקנים.

אבל עצ"ע לפי הבבלי ועוד שלא נזכר בהם שמשה תפס הלוחות מהקב"ה או מהזקנים, ואדרבא — א"ל הקב"ה למשה יישר כחך ששברת (שבת פז, א. וש"נ<sup>28</sup>) — מהו פי' של "ואתפוש"?

ויתירה מזו: באבות דר"נ (שם (בחצע"ג)<sup>29</sup>) איתא "נסתכל (משה) בהן וראה שפרח כתב מעליהן, אמר האיך אני נותן להם לישראל את הלוחות שאין בהם ממש, אלא אאחוז ואשברם שנאמר ואתפוש גו'" — הרי שחז"ל מפרשים מה שאמר משה "ואתפוש", שיש כאן תפיסה ואחיזה מיוחדת — "אאחוז ואשברם".

וצריך להבין — מהו ענינה של תפיסה זו?

אמנם, ע"פ כל הנ"ל דהלוחות לא היו ממון ציבור, יש לבאר דיוק ל' הכתוב — "ואתפוש בשני הלוחות גו' ואשברם גו'":

כשם שבלוחות שניות אמרו חז"ל (לדעת התנחומא כנ"ל) שמשה נהג בעין טובה ונתנם לישראל [וכן איתא בגמ' (נדרים שם (לח, א)) לענין פלפולה של תורה שניתן רק למשה ולזרעו] ומשה נהג בה טובת עין ונתנה לישראל] — עד"ז י"ל גם בלוחות ראשונות, דאף שהקב"ה נתנם למשה במתנה, מ"מ להיותו "טוב עין" לא הי' בדעתו לקנותם לעצמו אלא ליתנם לישראל.

---

להתפיסין שהרי כבר היו בידו . . אלא שהי' תופסן בכח".

28) הובא בפרש"י עה"ת (סוף ברכה) ונת' בלקו"ש חל"ד ע' 217 ואילך.

29) ושם בנוסחא ב "מה עשה תפש בשני הלוחות ושברן".

---

25) משא"כ בפ' תשא לב, יט: וישלך מידי — ותו לא.

26) וכן הקשה באלשיך, ש"ך עה"ת ועוד. וראה אבות דר"נ פ"ב, ג בסופו.

27) וכן בירושלמי תענית פ"ד ה"ה (ובקרבן העדה שם "ודריש מדכתיב ואתפוש . . ל"ל

## לקראת שבת

וזוהו שמשמיענו הכתוב "ואתפוש בשני הלוחות גו' ואשברם גו'": כדי שיהי' מותר למשה לשבור הלוחות (בלי כל חשש איסור גזל וכו') הי' צ"ל שלו לגמרי, וכיון שבתחילה נתכוון משה ליתנם לישראל, הי' צורך בתפישה מיוחדת כדי להפקיע מחשבתו הקודמת<sup>30</sup> ולקנותם לעצמו שיהיו שלו לגמרי.




---

להקנותו. . כיון דירא שמים הוא . . זכה . . ונתחייב כו'").

---

(30) להעיר מב"ב (פח, א) "משום דגמר בלבו לקנות" (וברשב"ם שם ד"ה רב ספרא "דגמר בלבו



## הכוונה העליונה שבנענועי השבולת

"כל נענוע של שבולת היה כלול ב"מחשבת הקדומה", בבחינת "צנפה ומביט עד סוף כל הדורות".  
ההשגחה העליונה מוציאה זאת לפועל, בגלל כוונה אלוקית"

### המתנה ארוכה

בי"ד בסיוון, שנת תרס"ב, נסע כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב לנאות דשא. בדרכו עבר על פני תל קטן שהיה בצידי הדרך, עליו נראו יושבים שני חסידים התחת אילן מיצל. שני החסידים היו בליובאוויטש ועתה היו בדרכם לבתיהם. השניים, לבושים בכגדיהם העליונים – נעליהם, כובעיהם ומקלותיהם מונחים לצידם – ישבו וחזרו על אחד ה'מאמרים' ששמעו בליובאוויטש.

נענה הרבי ואמר לבנו, כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע:

חמשת אלפים שש מאות ושישים ואחת שנה, תשעה חודשים, שלשה עשר יום, חמש עשרה שעות וכך וכך דקות – המתנה פיסת ארץ זו לבואם של פרץ ומענדל, שיישבו עליה ויחזרו דברי תורה.

## לקראת שבת

### ונתתי עשב

הבעל שם טוב אומר שכל פרטי תנועות הנבראים הם בהשגחה פרטית. ולדוגמה: דשא הצומח בעמקי יער ב"ארץ לא איש", הנה תנועת דשא זה לימין ולשמאל, לפנים ולאחור, בכל משך זמן קיומו הוא בהשגחה פרטית: בשמים נגזר כי דשא זה יחיה כך וכך חודשים, ימים ושעות, ובמשך זמן זה יסוב ויכוף לימינו ולשמאלו לפניו ולאחוריו כך וכך פעמים.

ואם בדשא כך, ודאי שהאדם מושגח בהשגחה פרטית בכל הקשור לצרכיו, לפרטיהם ולפרטי פרטיהם.

(ספר המאמרים קונטרסים ב עמ' 740)

### המכין מצעדי גבר

השגחה פרטית היא, שהקב"ה מסובב סיבות שיהודי יגיע למקום מסוים בזמן מסוים כדי לעורר "חיות" בתורה, תפלה ואהבת ישראל.

(אגרות קודש – כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ט עמ' תיג)

### ראה אלקות!

פעם טייל כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע בנאות דשא, יחד עם בנו, כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע.

התבואה כמעט הבשילה, רוח נעימה נשבה והשבליים התנענעו אנה ואנה.

נענה כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב ואמר: ראה אלקות!

כל נענוע של שבולת היה כלול ב"מחשבה הקדומה", בבחינת "צופה ומביט עד סוף כל הדורות". ההשגחה העליונה מוציאה זאת לפועל, בגלל כוונה אלוקית.

(ליקוטי דיבורים ח"א עמ' 170)

### לא מקרה

פעם אירע אצל כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע בקריאת התורה של שמחת תורה, שהוציאוהו לספר ראשון לקראו בו "וזאת הברכה", אך התברר שהיה זה הספר של בראשית, והוצרכו לגלול את הספר מתחילתו ועד סופו.

בסעודת היום, אמר על כך הרבי: ידועה שיטת הבעש"ט בענין השגחה פרטית. אם הבעש"ט היה נוכח בשעת מעשה – היה שש ושמה, שכן כך נגזר מאז ומקדם, שפלוני ופלוני ינצלו את כוחם לגלול ספר תורה.

המחשבה כי היה זה מקרה בעלמא – קליפת עמלק היא.

(ספר השיחות תש"ד עמ' 42)



## לא כליתם?!

כאשר רואים השגחה פרטית בגלוי, צריך הדבר לעורר מסירה ונתינה להתעסקות בתורה ועבודה.

זהו שנאמר (מלאכי ג, ו) "אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם".

"אני ה' לא שיניתי" – הלא תראו, כי הקב"ה אינו משנה הבטחתו אלא שומר עליכם מפני שבעים הזאבים – כפי שכל יהודי רואה במוחש;

"ואתם בני יעקב לא כליתם" – איך ייתכן, איפוא, שאין אתם נמשכים אחר התורה והמצוות בכלות הנפש?

(ספר המאמרים קונטרסים א עמ' 368)

